

BYPLAN NYT 5

12. årgang · December 2013

TEMA | TILPASNING AF SERVICE I YDEROMRÅDER

Man har det bedste udsyn, når man står på kanten. Leder
-Side 4

Ny skole, nye kammerater og en lidt for fyldt skolebus
-Side 12

Det er tid til at rydde op i de små flækker
-Side 14

FÅ INSPIRATION TIL NÆSTE ETAPE
Herning Kongrescenter
den 14. - 15. januar 2014
www.plantekongres.dk

Plantekongres
-produktion, plan og miljø

INSTITUT FOR GEOVIDENSKAB OG
NATURFORVALTNING
KØBENHAVNS UNIVERSITET

Master i landdistriktsudvikling og landskabsforvaltning

Kurser i foråret 2014

- 1a. Landdistriktspolitik i teori og praksis
- 1b. Det åbne land i kommuneplanlægningen

For planlæggere, udviklere, koordinatore m.fl., der ønsker at få styrkede kompetencer inden for de to temaer. Hvert kursus i masteruddannelsen er tilrettelagt som et afrundet hele og man behøver ikke at tilmelde sig hele uddannelsen.

Ansøgningsfrist d. 15. januar 2014

Yderligere information hos studieleder Hanne Tanvig, hwt@ign.ku.dk eller 3058 9820 eller på www.landmaster.dk

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

DAC & CITIES
DANSK
ARKITEKTUR
CENTER

Planlægning og provinsbyer

Planlægning og Provinsbyer

Provinsbyerne er i forandring. Naturstyrelsen og Dansk Arkitektur Center lancerer denne publikation, som beskriver byernes udviklingvilkår og handlemuligheder i en tid præget af konkurrence.

I publikationen giver eksperter bud på, hvordan kommunerne kan agere proaktivt gennem byplanlægningen.

Rapporten kan findes på:

www.byplanlab.dk
www.dac.dk
www.mim.dk

INDHOLD

TEMA I TILPASNING AF SERVICE I YDEROMRÅDER

Mange kommuner oplever i disse år fraflytning, aldrende befolkning, vigende skattegrundlag og et deraf følgende behov for kommunale besparelser. Det nødvendiggør prioritering og tilpasning af service til borgerne. Hvordan arbejder kommunerne med servicetilpasning og hvordan er samspillet med den øvrige fysiske og strategiske planlægning? Det forsøger vi at belyse i dette nummer af Byplan Nyt.

- 8 Fra mursten til indhold
- 10 De frivillige vender skuden
- 12 Tilpasning og udvikling
- 13 Hvordan gør man så?
- 14 Så mange mennesker
- 16 Fra flækker til landejendomme
- 18 Passet til innovation

ANDET

- 4 Leder
- 4 Kort nyt
- 6 Kommunenytt
- 6 Årsprogram
- 19 Plankalenderen

*Mange steder har man puljer, hvor driftige landsbyer kan søge om midler til projekter. Det er en måd at prioritere på.
Foto: Margrete Møller*

Redaktion
Ellen Højgaard Jensen (ansv.)
NyW. Øhlenschläger

Redaktionsadresse
Dansk Byplanlaboratorium
Nørregade 36
1165 København K
Tlf.: 33 13 72 81
Mail: nwo@byplanlab.dk
www.byplanlab.dk

Annoncer
nwo@byplanlab.dk, bestilles
senest 10. januar 2014

Layout
Anne Solitander Bohlbro

Forsideillustration
Steven Benfeldt

Oplag
3425

Tryk
Handy-Print A/S

ISSN
1602-9038

Signede artikler står for
forfatterens regning, usignede
for den ansvarshavende
redaktørs regning.

Byplan Nyt 1-14 udkommer
i februar 2014.

Leder

Kære Borgmester

"Tillykke med valget. Når du nu er færdig med skåltalerne, så er det tid til at kigge på de kommende 4 års udfordringer". Sådan stod der i et fiktivt brev på dagbladet Informations forside dagen efter kommunalvalget. Lykønskningen blev fulgt op af en række kolde facts: Antallet af plejekrævende ældre stiger med 93.000, mens der vil være 36.000 færre børn og unge. Det vil blandt andet gøre det nødvendigt at lukke endnu flere vuggestuer, børnehaver og skoler. "Og husk, at du ikke må hæve kommuneskatten". Brevet afsluttes med et optimistisk: God fornøjelse.

Hvordan kan det blive fornøjeligt, tænker du måske? Det bliver det nok heller ikke, men det kan blive ordentligt og ansvarligt, hvis vi tænker nyt og bruger de begrænsede ressourcer strategisk. Måske kan det endda blive innovativt, udviklende og mobiliserende?

Servicetilpasning kan ske på mange måder. Jeg kan umiddelbart se tre veje, der kan og skal kombineres i en samlet, strategisk plan:

Der skal sættes på frivillighed, den nye teknologi skal tages i brug, og sidst men ikke mindst, skal vi tilpasse de fysiske rammer til den nye virkelighed.

På Langeland starter man hvert eneste budgetår med at spare 16 millioner. Derfor sætter de benhårdt på ny teknologi – bl.a. i ældreplejen. På Lolland har man vedtaget en masterplan for færre, men bedre kultur- og idrætsfaciliteter, mens man Hjørring vil samle kræfterne, hvor der er ildsjæle. Få svar på hvordan og hvorfor i dette nummer af Byplan Nyt. Så kære Borgmester. Du skal nu i gang med at udarbejde en strategi for kommunens udvikling i de næste 4 år. Jeg håber, at du vil tage dig tid til at skimme Byplan Nyt og lade dig inspirere af de kommuner, der står helt ude på kanten. For de har et stort udsyn – og når det gælder servicetilpasning, så er de på forkant.

God fornøjelse og god læselyst.

Ellen Højgaard Jensen
Direktør

Ny bog: PÅ VEJ

Ib Møller står bag den seneste udgivelse fra Byplanhistorisk udvalgs skriftserie. Bogen giver et indblik i arkitektens faglige spændvidde fra beplantning langs veje over hestesportscentret Vilhelmsborg til et kraftvarmeværk i Horsens. Bestil bogen på www.byplanlab.dk

Tryghed og mindre kriminalitet

En ny rapport fra SBI konkluderer at kriminalitet ikke kun handler om sociale faktorer. Byers fysiske udformning har ligeledes betydning for kriminalitetsraten, og en præventiv indsats kan derfor tænkes ind allerede i planlægningsfasen.

Læs mere på www.sbi.dk

Vejen til en vindmølle

Naturstyrelsens har udarbejdet en ny vejledning, der giver overblik over den proces, der leder til udpegning af nye områder til vindmøller. Vejledningen er primært rettet mod kommunale planlæggere, men kan samtidig give borgere en indsigt i, hvordan myndighederne arbejder med vindmølleplanlægningen.

Samtidig med udgivelsen af den nye vejledning, er Naturstyrelsen på vej med ny bekendtgørelse, der indeholder præciseringer og justeringer af de gældende regler.

Se mere på www.naturstyrelsen.dk

En samlet platform til Big Data

OECD kalder Big Data fremtidens råstof og peger på datadrevet innovation som en kilde til vækst. Derfor har Copenhagen Cleantech Cluster og Realdania udskrevet en idékonkurrence, hvor virksomheder inviteres til at præsentere deres bud på en digital infrastruktur i verdensklasse.

Læs mere på www.cphcleantech.com

Ny bog: Kampen for NY

En ny bog tegner i tekst og billeder et portræt af New York og byens mennesker og kvarterer. 'Hvem har retten til byen' er det centrale spørgsmål, som bliver sat på spidsen i New York, men har relevans alle andre steder.

Af Peter Schulz Jørgensen.

Bestil bogen på www.frydenlund.dk

KORT NYT

Foto: Ny W. Øhlenschläger

En pengestærk naturforkæmper

I forbindelse med finansloven har naturen fået en solid økonomisk indsprøjtning i form af Den Danske Naturfond. Med en samlet sum på 875 mio. kr. vil Fondens aktiviteter hovedsageligt omfatte opkøb og udtagning af landbrugsjord fra drift. Målet er, at Danmarks naturareal øges og at flere naturarealer i årene fremover kommer til at hænge bedre sammen til gavn for dyr og planter. Desuden skal fonden gennemføre natur- og miljøprojekter, som bidrager til naturens mangfoldighed, beskyttelse af truede arter, renere vandmiljø og lavere udledning af drivhusgasser. Fondens aktiviteter skulle gerne være med til at understøtte Danmarks opfyldelse af internationale forpligtelser på natur- og miljøområdet.

Nyt byfornyelsesatlas

Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter har udgivet Byfornyelsesatlas DK2, der beskriver den nyere byfornyelse fra ca. år 2000 og frem til nu. Atlasset giver en introduktion til byfornyelsens historie, og indeholder beskrivelser og billeder af 88 udvalgte byområder. Samlet giver det et indblik i byfornyelsens formål og resultater. Beskrivelserne af de udvalgte byområder er ikke afgrænset til selve den offentlige fornyelsesindsats, men beskriver den sammenhængende indsats, som har karakteriseret byfornyelsen siden århundredeskiftet. Bogen kan bestilles hos: www.schultzboghandel.dk

Når klimatilpasning giver plads til liv og leg

Vinderen af Byplanprisen 2012 var Rabalder Parken i Roskilde, hvor behovet for klimatilpasning blev startskuddet til et område med plads til liv og leg. Det er et af de eksempler, der er med i Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikters nye eksempelsamling med titlen "Regnvand i byen". eksempelsamlingen giver et indblik i, hvordan man rundt om i Europa håndterer klimatilpasning i praksis. Hent eksempelsamlingen på www.mbbi.dk

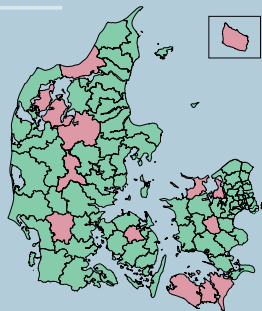
KOMMUNE NYT

Stationsbyens nye struktur

I Bording skal der skabes nye rammer om det spontane møde mellem mennesker i det gamle centrum. Som det er tilfældet i mange andre mindre byer, er den tidligere aktive handeleggade efterhånden stort set tømt for funktioner. Tanken er at den skal omdannes til en attraktiv boligggade, mens der skal skabes nye forbindelser mellem de aktive områder i byen – idrætshallen, dagligvarebutikkerne og skolen.

Projektet følger op på to års ideudvikling, som har involveret borgerne i Bording, Ikast-Brande Kommune og en række eksperter.

Se mere på www.realdania.dk

Kirke og foreningsliv i landområder

Center for Landdistriktsforskning har udgivet en rapport med fokus på samspillet mellem kirke og foreningsliv i landdistrikterne. Med udgangspunkt i et pilotstudie fra Malt Provsti i Vejen Kommune har man undersøgt, om samarbejdet kan højne kirkens og foreningslivets bæredygtighed til gavn for landsognene.

Se mere på www.sdu.dk/clf

Fremtidens landskaber i spil

I store dele af Danmark har landbruget sat sine tydelige spor i landskabet, men langsomt stiger påvirkningen fra grupper og individer, der bruger landskabet på andre måder. Det stiller nye krav til både planlægningen og forvaltningen af landskabet. Spørgsmålet er, hvordan og med hvilke redskaber planlæggerne og forvalterne skal håndtere fremtidens udfordringer. Det går Københavns Universitet og 11 kommuner i gang med at undersøge i det 4 årige forskningsprogram "Fremtidens landskaber", der også involverer Syddansk- og Aalborg Universiteter, Jægerforbundet, Friluftsrådet, Videncentret for Landbrug og Arkitektskolen i Aarhus. Programmets i alt 13 projekter skulle gerne i 2017 munde ud i en række bud på, hvordan man kan udvikle et mere multifunktionelt landskab til glæde og gavn for hele befolkningen.

Læs mere på www.fremtidenslandskaber.dk

Foto: Morsø Kommune

Foto: Ny W. Øhlenschläger.

Årsprogram

Forår

Økonomi i byudvikling

Seminar i København, 6. februar

Kom tættere markedets logik og de systematiske metoder til at lave økonomisk bæredygtig byudvikling.

Informationsteknologi og planlægning

Seminar i Jylland, 24. februar

De nye informationsteknologier skaber helt nye former for planlægning og for borgerinddragelse. Hvordan kan planlæggerne drage nytte af det? Der er uanede muligheder, men hvordan undgår vi at drukne i information?

Byens vand – projekter og planer

Kursus over tre gange, marts, april, maj

Når byen skal klimatilpasses er det nødvendigt at tænke nyt om både byens planlægning og de konkrete anlæg. Der er flere skala og flere faggrupper i spil – og masser af innovationspotentialer. På dette kursus samles aktørerne og der er mulighed for at arbejde med konkrete projekter fra egen hverdag.

XS, S, M. Byforskning uden grænser

Konference i København, 6. marts

Konferencen sætter fokus på udviklingen og omstruktureringen i de små og mellemstore byer. Vi vil blandt andet diskutere byernes funktion, deres indbyrdes relationer og hvad man stiller op med de funktionstømte bygader.

Den nye planstrategi

Seminar i Køge, 20. marts

Der findes forskellige typer planstrategier, med hver deres styrker og svagheder. Bliv skarpere på, hvilken type I kan bruge i jeres kommune.

Foto: Vibeke Meyling

dansk byplan
laboratorium

2014

Den nye planstrategi

Seminar i Fredericia, 2. april

Der findes forskellige typer planstrategier, med hver deres styrker og svagheder. Bliv skarpere på, hvilken type I kan bruge i jeres kommune.

Byledelse

Workshop i København i maj

Hvordan netværksleder man en by i feltet mellem det politiske, det administrative, den private sektor og civilsamfundet?

Åben Land konference

Rønne, 26. -27. maj

Få viden om, hvad der rører sig på feltet og vær med til at diskutere, hvad nye redskaber som fx Naturfonden og Naturplan Danmark kan. Og lad dig inspirere af, hvordan man arbejder med bl.a. bynære landskaber, stedbundne kvaliteter, turisme og lokal produktion af fødevarer på Bornholm.

Basisviden om planloven

Kursus i København, 16. juni

Et grundkursus, hvor du vil få en forståelse for de forskellige plantyper, og hvordan de sætter rammerne for udviklingen af byområder og byggerier.

Byrum og bykvalitet

Kursus i København, 16. juni

Hvad siger de klassiske bysociologer om bykvalitet - og hvordan kan vi bruge det i dag.

Vi skal se, analysere og diskutere: Hvad er godt og skidt - og hvorfor?

Efterår

Lokalplankvalitet og bykvalitet

Kursus i august

Det 64. danske Byplanmøde

Herning, 25.-26. september

Omdannelse af almene boligområder

Kursus på Sjælland i oktober

Landsbyplaner

Kursus i oktober

Detailhandelen, bymidten og planstrategien

Seminar i november

Danske byers udfordringer

Kursus i november og december

Bevarende lokalplaner

Kursus i december

VVM – Vurdering af virkninger på miljøet

Kurset kan rekvireres. Kontakt Byplanlaboratoriet, hvis du er interesseret i kurset.

Miljøvurdering af planer og programmer

Kurset kan rekvireres. Kontakt Byplanlaboratoriet, hvis du er interesseret i kurset.

Fra mursten til indhold

Lolland står overfor en fremtid med vigende befolkningstal, tomme kulturhuse og udlejningsboliger i tomgang. Lolland Kommune svarer igen med 10-års planer, kvalitetsjusteringer og mod til at se realiteterne i øjnene. Det betyder prioritering og har allerede krævet politiske sværdslag.

Af Eva Bjerring

Forfaldne foreningshuse, tomme boliger og skilte, der fortæller om endnu en købmand, der har kastet håndklædet i ringen. Fremtiden for Lolland byder på befolkningstilbagegang, massiv flugt fra landet og en hastig stigning i antallet af ældre- og plejekrævende beboere i forhold til børn, unge og arbejdsdygtige. Befolkningsprognosen for Lolland viser, at de 45.000 borgere, der boede spredt rundt på hele øen i 2012 vil blive til færre end 40.000 i 2022, hvor de overvejende vil være samlet i hovedbyerne Nakskov og Maribo.

Ikke mere brandslukning

Helt elendigt er det dog ikke. Der bor stadig masser af engagerede borgere på Lolland, og de senere år er der blevet taget store, strategiske livtag med udfordringerne på den flade sydhavsø.

“Vi forsøger at komme på forkant med det, vi kalder tilpasningsdagsordenen. Vi nedjusterer i tide”

*Projektleder
Sille Clausen,
Lolland Kommune*

Projektleder for landdistriktsudvikling, bosætning og byfornyelse i Lolland Kommune, Sille Hedvig Wilhelm Clausen, fortæller: “Vi ved godt, at vi står på en brændende platform. Men vi vil hellere foregribe end slukke brande. Salamimetoder, hvor vi ændrer så lidt

og langsomt ad gangen, at borgerne næsten ikke opdager det, dur ikke i en tid, hvor de strukturelle udfordringer sætter dybe spor i vores samfund”. Sille Clausen fortsætter: “Med udgangspunkt i demografien, befolkningstilbagegangen og de deraf afledte økonomiske konsekvenser, forsøger vi med en ny generation af masterplaner i Lolland Kommune at komme på forkant med det, vi kalder tilpasningsdagsordenen. Vi nedjusterer i tide”.

Alt granskes

En del af den strategiske tilpasning er et kommunalt farvel til de mange nedslidte bygninger, der koster på både økonomien og herlighedsværdien. Det gælder også på kultur-, fritids- og idrætsområdet, hvor alle kommunens 150 faciliteter nu granskes nøje for, om de lever op til kommunens krav om bæredygtighed, herunder benyttelsesgrad, stand og nærhed til brugerne. Redskabet er ‘Masterplan for Kultur- og Idrætsfaciliteter’, der blev godkendt af byrådet i 2013.

Budgetrammerne for 2013, 2014 og 2015 anviser en nedjustering på ca. 2,4 mio. kr. ud af Femern Bælt, Erhvervs- og Kulturudvalgets samlede årsbudget på godt 69 mio. kr. Fastholdes den nuværende mængde af faciliteter, lyder vurderingen i masterplanen, at det samlede budget vil skulle overgå til drift af de mange, nedslidte og halvtomme bygninger.

Sammen med godkendelsen af masterplanen, vedtog Lolland Byråd også at koncentrere kræfterne, hvor borgerne er flest, nemlig i hovedbyerne Maribo og Nakskov og aksens herimellem på bekostning af de langsomt udtømte landområder.

Hjerteblod

Det er en beslutning, der kan få folk op af stolene. Henriette Bødewadt, spidskandidat for Radikale Lolland, er en af dem: “Som jeg ser det, er problemet med masterplanen, at man bevidst vælger at nedlægge eller udsulte foreningerne i landdistrikterne og dermed medvirker til en centralisering i kommunen, som jeg ikke tror er gavnlig. Før eller siden er der ikke noget liv tilbage, og det er simpelthen alt for besværligt at bo i landdistrikterne. Det er et paradoks, at vores største udfordring er faldet i befolkningstallet og så tro, at vi kan vende det ved lukninger”, siger hun.

Masterplan for kulturfaciliteter

Den 6. juni 2013 vedtog Lolland Byråd “Masterplan for kultur- og idrætsfaciliteter”. Masterplanen er et samlet overblik over kommunens kultur- og idrætsfaciliteter og deres udviklingspotentiale. Målet er at sikre flest mulige aktiviteter for pengene med maksimalt samspil mellem faciliteter og aktiviteter. Den overordnede anbefaling peger på at man over en 10-årig periode skal samle af aktiviteterne i færre huse primært i Nakskov, Maribo og aksens herimellem. Masterplanen er blevet til på baggrund af analyse af samtlige faciliteters bæredygtighed. Desuden har der været afholdt 7 borgerdialogmøder og dialogfora med repræsentanter fra foreningslivet, kulturinstitutioner, kommunale sektorer, Femern Bælt Erhvervs- og kulturudvalg m.fl. Planen er udarbejdet i kølvandet på vedtagelsen af Lolland Kommune Plan- og Udviklingsstrategi 2012.

Kulturfaciliteter i hovedbyerne opprioriteres, mens de mest nedslidte i landområderne må lukke. Både for at spare penge og for at understøtte livet i de lidt større byer. Foto: Ny W. Øhlenschläger

“Lolland Kommune bliver hverken værre eller bedre af færre indbyggere. Den bliver bare anderledes.”

Lolland Kommune, Plan- og Udviklingsstrategi 2012

Dertil svarer Sille Clausen: “Masterplanen har ikke som hovedformål at lukke bygninger – men at sikre ressourcer til aktivitet. Vi går fra mursten til indhold. At en metode til dette, så naturligt må være at lukke en række bygninger ned, er ikke til at undgå. Og langt hen ad vejen er det heller ikke en dårlig løsning, da man på den måde får bedre mulighed for at skabe mere attraktive rammer og vilkår for foreningslivet”. Hun fortsætter: “Vores byer, primært Maribo og Nakskov, er forsømte – og befinder sig i en vanskelig position som mindre provinsbyer. Detailhandlen lider, byerne mangler liv, og der er bekymrende få bud på, hvad man gør ved disse problemstillinger. Vores landdistrikter er i høj grad afhængige af velfungerende byer for at undgå at gå helt i stå”.

Derfor går Lolland Kommune nu så drastisk til værks i opprioriteringen af faciliteter i de større byer. En prioritering der nødvendigvis vil koste hjerteblod i ydreområderne.

Det nødvendige samarbejde

Særligt svært, fortæller Sille Clausen, er det at sætte ind på boligområdet,

da man her berører folks hjem og ikke blot deres fritid. Fra godt 2400 tomme boliger i 2008, stod man med over 3400 i 2011, og det tal ventes at stige som direkte konsekvens af det faldende befolkningstal. Fortsætter udviklingen står kommunen med mindst én tom bolig for hvert mistet kommunebarn.

Lolland Kommune er derfor allerede nu begyndt at fjerne de værste ruiner rundt om på øen i et nedrivnings-tempo, der kan fastholde antallet af tomme boliger på det nuværende niveau.

“Lolland Kommunes masterplan og udvikling er afhængig af både politisk og folkelig opbakning. Vi går ikke bare ind og lukker en bygning eller river en bolig ned, og faciliteter i yderområderne kan sagtens kan overleve, så længe der er bred opbakning og udnyttelse af tilbuddene lokalt. Men det kræver ildsjæle og engagement”, siger Sille Clausen og fortsætter: “Den helt store øvelse i det her er at skabe enighed, og politisk og folkelig opbakning er altafgørende. Det er ingen hemmelighed, at det har der ikke været

hele vejen, men folk kan godt forstå barske budskaber, hvis man er saglig i sin argumentation”.

“Folk kan godt forstå barske budskaber, hvis man er saglig i sin argumentation.”

*Projektleder
Sille Clausen,
Lolland Kommune*

For Lolland Kommune startede det med en minutøs kortlægning af kommunens samlede bygningsmasse, en behård prioritering af de sunde kerneområder og en satsning på fællesskaber på tværs. Det har kostet hjerteblod, og hvor det ender ved endnu ingen. Meget tyder dog på, at færre, men stærkere, multifacetterede tilbud vil sikre et rigt øliv også mange år frem. ■

Fundamentet fra et nedrevet hus er blevet til et kunstværk i Selde. Indvielsen trak masser af mennesker til. Foto: Uffe Sørensen.

De frivillige vender skuden

Kvalitet, handlekraft og oprigtighed er, hvad der skal til for at en landsby kan overleve. Det er erfaringen i Selde, en lille by i Skive Kommune, hvor borgerne har vist sig så initiativrige, at kommunen har bevilliget fire millioner kroner til byfornyelse.

Af Ida Sass

"Er der noget, jeg ikke orker at høre, så er det ordet branding. Vi skal lave noget, der er så godt, at vi er stolte af det og som øger livskvaliteten for os der bor her."

Sådan lyder det fra Margrete Møller. Hun er pensioneret lærer og meget aktiv i det frivillige arbejde i Selde. Mens diskussionerne går om landsbyernes død og de nødvendige afviklinger, har landsbyen Selde med kun 350 indbyggere fået bevilliget fire millioner kroner af Skive Kommune til byfornyelse.

"Alt det, vi gør, skal tage udgangspunkt i, hvem vi er og de værdier, der er hér i området. Det er meget bedre, end hvis vi får en verdenskendt popsanger hertil for at optræde. Kirken er for eksempel slet ikke blevet brandet, men den er så flot med udsmykninger af kunstneren Erik Heide, at der hvert år kommer mange turister, blandt andet gennem Politiken Plus arrangementer, for at se den," siger Margrete Møller.

Masser af initiativ

I Selde er der et væld af eksempler på initiativer, som gennem de sidste år

har styrket både byen, borgerne og området: Der er kunstprojekter med studerende fra Århus Kunsthøjskole.

"For os der bor her, står byen slet ikke stille"
Margrete Møller, Selde

Et nyt forbedret stisystem vil forbinde byen og gøre det muligt at komme ned til vandet med rollator. Der er den gamle smedje, som er bygget om til bodega. 'Skubberne' er frivillige, der hver anden torsdag hen over sommeren går op på plejehjemmet og inviterer nogle af de ældre med på en lille tur. Og der er mange initiativer fra skolen, blandt andet ude-skole, hvor eleverne fx laver risengrød over bål om vinteren.

Margrete Møller fremhæver særligt tre steder i Selde, som vigtige for byens liv. Fursundhallen som er hjemsted for mange idrætsforeninger og et godt samlingspunkt. Og så Da Winti,

et kombineret galleri, koncertsted og kunstnerresidens og Cirkusfabrikken, som begge er steder, hvor ejerne virkelig tør tænke stort og invitere til arrangementer, ingen troede kunne lade sig gøre.

Da Selde rettede ryggen

En del af den fremdrift, der har været i byen de sidste par år, bunder i en provokation, som fik Selde-borgerne op af stolene. Et indslag i DR Kontant i 2010 handlede om udkantsdanmark og indslaget viste det mest faldefærdige hus i Selde og et interview med en lidt skæv eksistens.

"Det var som om, at det virkelig fik dem op af stolene. Hvis nogle af dem før gik lidt duknakkede rundt, så har de sandelig rettet ryggen nu," siger Anders Bøge, formand for Teknik- og Miljøudvalget i Skive Kommune.

"Det er helt unikt, det der sker i Selde. Man kan jo have visse fordomme om de små landsbyer, men det er virkelig bare fordomme. Man forestiller sig ikke, at de mennesker interesserer sig helt vildt for kunst og får det til at

blomstre, men det er virkelig lykkedes dem at få kunst til byen på et meget højt niveau," siger Anders Bøge. Han har været med til at bevillige de fire millioner til byfornyelse af landsbyen. Og en klar begrundelse for, at netop Selde har fået de penge, er det stærke initiativ kommunen kan mærke hos borgerne.

"Selde var gået i stå og trængte til hjælp. Vi kan hjælpe med rammerne, men borgerne skal være med, hvis det skal blive til noget, for forankringen er hos dem. Der er ganske få indbyggere i Selde, men på de borgermøder, vi har holdt, har næsten alle været repræsenteret," siger Anders Bøge.

"Man forestiller sig ikke, at de mennesker interesserer sig helt vildt for kunst og får det til at blomstre, men det er virkelig lykkedes dem"

Anders Bøge, formand for Teknik- og Miljøudvalget, Skive Kommune

Diskussionerne om serviceniveau og faldefærdighed i landsbyerne i yderområderne er meget relevant for Skive Kommune, som har mange små landsbyer.

"Ja, serviceniveauet er jo nærmest ikke eksisterende nogle steder. Man kan have en holdning til husene, som er

meget faldefærdige, men det værste er de mennesker, der bor i dem. Der er altså små børn i nogle af de hjem," siger Anders Bøge.

Han mener, at selvom emnet kan være svært at tale om, og der stadig er folk, som er glade for at bo der, så er det nødvendigt med en kontrolleret afvikling, hvor de små affolkede landsbyer lige så stille bliver lukket ned.

Slut med klynk

Så meget desto bedre er historien i Selde, som for tiden i hvert fald sprudler af liv og initiativer. Margrete Møller og hendes mand flyttede til byen midt i 1970'erne, hvor stemningen og byens tilstand var en helt anden. De flyttede ind i et voksende villakvarter tæt på naturen. Gennem årene har Margrete Møller oplevet byens op- og nedture med perioder, hvor det hele vokser og flere kommer til og perioder, hvor børnetallet falder og institutioner og virksomheder lukker.

"Det liv, der var dengang vi lige flyttede hertil, er der slet ikke nu, men det vil vi ikke klynke over. Vi vil have det bedste ud det, der er. Det er skønt at være tæt på så smuk natur og for os, der bor her, står byen slet ikke stille," siger Margrete Møller.

Hun understreger, at selvom det frivillige arbejde har fået et ekstra skub siden den ikke særlig flatterende tv-udsendelse, så er der en lang tradition for frivilligt arbejde i byen.

"Vi er et handlingens folk. Vi er hurtige til at mødes og sige: Hvad vil vi? Okay hvem gør hvad og så derudaf. Det er selvfølgelig ikke alle, der er med. Nogle

vil hellere spille banko, lave noget andet eller slet ingenting og det er helt fint. En del af det, vi vil her på egnen, er også at være rummelige," siger Margrete Møller.

"Man kan ikke have alting alle steder, man er nødt til at skru ned for tilbuddene, så det er bæredygtigt"
Margrete Møller, Selde

Skru ned

I hendes øjne er nabolandsbyerne Junget, Thorum og Åsted heller ikke ved at lukke ned. De fire landsbyer har, helt uafhængigt af kommunen, startet et samarbejde for at finde ud af, hvordan de kan styrke hinanden. Det har blandt andet ført til hjemmesiden fursundseggen.dk, hvor de fremhæver de unikke seværdigheder og aktiviteter i hver by. Og de har sammen arrangeret en stor Fursund-messe, hvor næsten alle erhverv, foreninger og andre med specielle interesser var repræsenteret. Samarbejdet har også ført til sammenlægninger af f.eks. forsamlingshuse og menighedsråd.

"Man kan ikke have alting alle steder, man er nødt til at skru ned for tilbuddene, så det er bæredygtigt.

Vi arbejder meget på at vende den historie om den rådne banan. Vi bor her altså fordi vi kan lide det," siger Margrete Møller. ■

Fakta om Selde:

- Der bor cirka 350 personer i landsbyen. 550 inklusiv landområderne og 1500 på hele Fursund-egnen (Selde, Thorum, Junget og Åsted).
- Selde hører under Skive Kommune og Region Midtjylland
- I 2010 bevilligede Skive Kommune 4 mill. kr. til byfornyelse af Selde
- Begrundelsen for bevillingen er Selde-borgernes høje engagement, initiativrigdom og frivillige arbejdsindsats

Selde. Foto: Uffe Sørensen

Tilpasning og udvikling

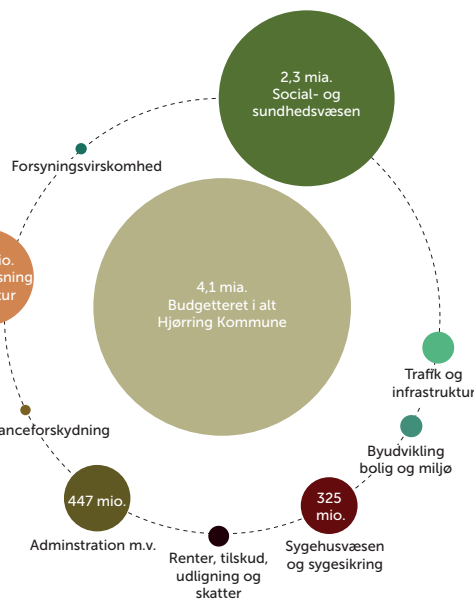
Brug det til at tænke nyt. Sådan lyder en af anbefalingerne fra projektlederen bag et projekt som undersøger, hvordan kommunerne tilpasser den offentlige service.

Af Ny W. Øhlenschläger

Mange kommuner står i en situation, hvor et faldende befolknings- (og skatte)grundlag kombineret med en aldrende befolkning tvinger dem til at tilpasse den offentlige service. I projektet "Servicetilpasning og lokaludvikling i yderområder" har Statens Byggeforskningsinstitut (SBI), Aalborg Universitet og Dansk Byplanlaboratorium undersøgt, hvordan det foregår. "Vi hører jo om skolelukninger og centralisering af ældreplejen osv. Men hvordan træffes beslutningerne helt konkret og på hvilket grundlag - det undersøger vi i projektet", siger projektleder Jesper Ole Jensen fra SBI.

De færreste har en strategi

Alle de adspurgte kommuner i undersøgelsen svarer, at der er behov for at servicetilpasse. Det er et meget aktuelt emne, og mange kommuner er allerede i gang. Oftest sker det som en centralisering af daginstitutioner, skoler, ældrepleje, borgerservice osv. Dog har færre kommuner en egentlig strategi for, hvordan man vil gøre. "Vi har været interesseret i at undersøge, hvordan beslutningerne om tilpasning bliver taget. Hvor fødes de her idéer henne i organisationen og hvordan kommer man igennem med dem?", spørger Christian Broen fra Dansk Byplanlaboratorium. Han understreger, at en del af projektet har

Social og sundhedsområdet fylder langt mest på de kommunale budgetter. Her et eksempel fra Hjørring Kommune. Illustration: Buhl & Rasmussen for Politiken

været at undersøge hvilke forskellige metoder, der er i spil. "Vi vil gerne have mere viden om, hvordan man rent faktisk gør. Hvad er best practice og hvad er der af styrker og svagheder ved de forskellige metoder?", siger han. Et vigtigt formål med projektet har nemlig været at samle op på erfaringerne og bringe læring og inspiration videre til andre kommuner, der står for at skulle i gang med at servicetilpasse.

Meld klart ud

Selvom undersøgelsen peger på at

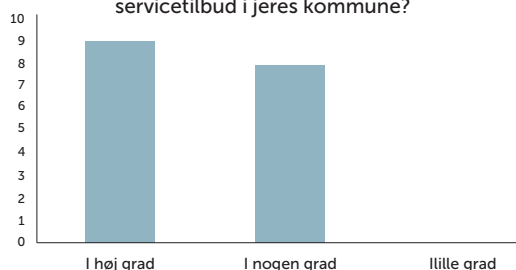
det er et højaktuelt emne er der nogle kommuner, som endnu ikke har fået taget hul på den svære, politiske øvelse. "Selvom det nok aldrig bliver en politisk vindingsag, så er der altså meget der tyder på, at borgerne godt kan forstå den dagsorden. De kan faktisk godt lide, at politikerne melder klart ud", siger Jesper Ole Jensen.

Her kan det være en hjælp at få formuleret en vision for, hvad det er for en kommune man vil have i fremtiden, mener Jesper Ole Jensen. "Når fx en skole lukker, så rammer det naturligvis lokalsamfundet hårdt. Men det er også en anledning til at tale om, hvad man så kan sætte i stedet. Hvad er der af ressourcer i lokalsamfundet og kan de blive mobiliseret på en ny måde, når man skal finde noget nyt at samles om?".

Det sociale område fylder

Projektmedarbejder Christian Broen fra Dansk Byplanlaboratorium mener, at planstrategien er det rigtige sted at få samtænkt planlægning og servicetilpasning: "I de første generationer af planstrategier handlede det meget om at få samlet de nye kommuner og få de nye opgaver indarbejdet i kommuneplanen. Fx planlægningen i det åbne land. Mon ikke det bliver i denne omgang, at planlæggerne får forankret planstrategierne i de andre sektorområder, som fx det sociale område? Det er jo det, der virkelig fylder noget i den kommunale økonomi". ■

Er der behov for tilpasning af kommunale servicetilbud i jeres kommune?

Undersøgelsen består af:

- En spørgeskemaundersøgelse, som er sendt til 21 kommuner
- Telefoninterview med 7 kommuner
- Yderligere interview med nøglepersoner i 3 kommuner, blandt andet borgmester, nøglemedarbejdere fra flere sektorområder og en repræsentant fra civilsamfundet.

Projektet er støttet af Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter.

Hvordan gør man så?

Det er en følsom sag for en kommune, at skulle tilpasse sin service til et faldende antal borgere. Der er flere måde at gøre det på.

Af Ny W. Øhlenschlæger

Hvordan tackler kommunerne rent praktisk tilpasning af service til et faldende antal indbyggere? Kunne der være frugter at høste ved en skarpere geografisk prioritering af kommunens ressourcer fx ved at nedskalere service i de områder, folk flytter fra? Det er en følsom politisk diskussion, da tilpasningen medfører en ny og anderledes fordeling af samfundets goder. I praksis er der i hvert fald tre måder at lave servicetilpasning på, der både bruges uafhængigt af hinanden og i kombination.

Metode 1: Over en nat

En metode, som ofte bliver anvendt er at udskyde beslutningen til sidste øjeblik. På de årlige budgetforhandlinger kan det derfor være en udvej at lukke plejehjemmet i landsby A og skolen i landsby B. "Politisk set giver det mening, da byrødderne senere kan referere til, at forhandlingerne foregik i en sen nattetime, alle var pressede og måtte give køb på noget", siger Christian Broen, der er projektmedarbejder i Projekt 'Servicetilpasning og Lokaludvikling i yderområder'. En bagside er dog, at hurtige beslutninger er tilfældige og ikke nødvendigvis dem, der giver den bedste samfundsøkonomi. "Det er vel fair nok, at politikere træffer beslutninger ud fra holdninger,

men embedsværket skal altid forsøge at gøre beslutningsgrundlaget sagligt og det er jo svært, hvis det skal foregå over en nat", siger Christian Broen.

Metode 2: Har man arme, får man kage

En del kommuner har afsat puljer, hvor driftige landsbyer kan hente midler til at realisere lokale ideer og projekter. "Hvis kommunen har en nedskæringsdagsorden, der rammer bredt over hele kommunen, så kan puljer være en god måde at anerkende de energiske landsbyer", siger Christian Broen. For reelt er det mange gange små midler, der skal til for at løfte lokale projekter. "Men hvad med de landsbyer, der ikke har dygtige projektmagere?", spørger han. "På papiret bevarer de status quo, men i realiteten lader kommunen dem sejle sin egen sø. Faren er, at man smører ressourcerne for tyndt ud, så alle ender med at få dårlig kvalitet og lavt serviceniveau".

Metode 3: Planstrategien som redskab

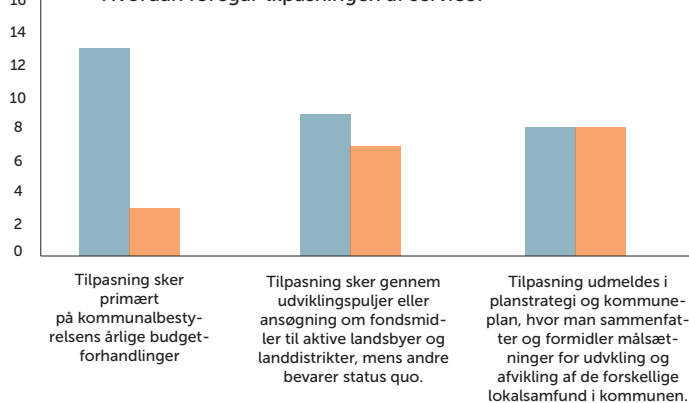
Planstrategien kan være et godt redskab til at fortælle, hvordan den forventede økonomiske udvikling vil komme til udtryk i den fysiske planlægning. "Det var uden tvivl en sjovere opgave, dengang vi havde mere vækst og udvikling i Danmark, end vi har i dag", siger Christian Broen. Ifølge ham, er

der faktisk flere kommuner, som har lavet gode planstrategier med både ærlige og modige budskaber om, hvor i kommunen indbyggerne kan forvente borgernær service. Han peger på bl.a. Guldbordsund og Lolland Kommuner. "Det er en proaktiv, ærlig og redelig måde at stille aktører som fx huskøbere, detailhandelskæder og realkreditinstitutioner i udsigt, at her nedskaleres kommunen sin service", mener Christian Broen.

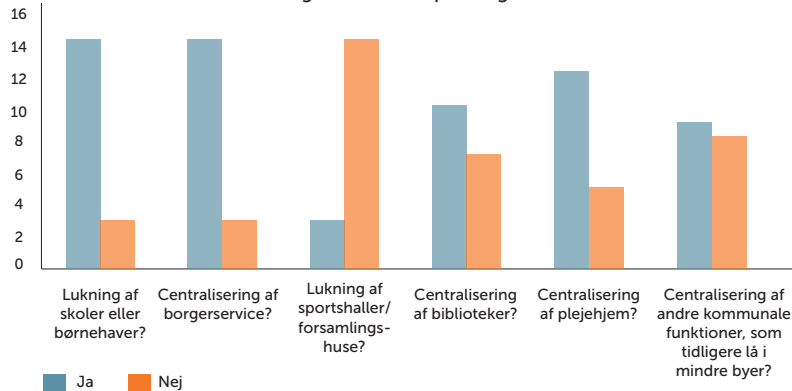
Hvem tager teten?

Han peger på, at det er vigtigt, hvordan man griber samarbejdet an med borgerne, når der er tale om servicetilpasning: "Hjørring Kommune har ført en ansvarlig økonomisk politik, der bl.a. har medført lukning af skoler. Borgmesteren har haft kontakt til flere landsbyer og man har forsøgt at arbejde med en model, hvor man fx vil lukke en skole mod at give landsbyen udviklingsmidler til at realisere andre projekter. Vi skal huske, at i moderne planlægning, er det ikke kun kommunen, der har førertrøjen på. Spørgsmålet er, om landsbyerne selv kan tage teten og sige 'Vi ved godt, at vi med faldende indbyggertal ikke kan opretholde det serviceniveau, vi har i dag. Hvis vi nu giver køb på vores forsamlingshus, hal, skole ... hvad kan vi så få i stedet?'". ■

Hvordan foregår tilpasningen af service?

Foretager I servicetilpasning i form af

Så mange mennesker!

Det var en stor omvæltning, da Freja Bejerholm og Lykke Johanne Hansens første gang kom til deres nye skole. De var vant til en lille landsbyskole med fem-ti elever i hver klasse. Men nu tager de gladeligt de 25 kilometer hver morgen.

Af Laura Engstrøm

Da Freja Bejerholm første gang så sin nye skole, synes hun den lignede et fængsel.

"Eller et sygehus. Det var i hvert fald meget anderledes end den skole jeg ellers var vant til," siger hun.

Den nye Ørstedsskole i Rudkøbing på Langeland minder heller ikke just om en gammel landsbyskole. Facaden på den store, firkantede bygning er af gråbrune mursten og vinduesrammerne er sortmalede. Interiøret er holdt stramt i sort og hvidt med enkelte kunstværker, der opbyggeligt viser forskellige historiske udviklinger.

Fra 5 elever til 25

De fysiske omgivelser var dog ikke den største omvæltning for Freja Bejerholm og hendes klassekammerat Lykke Johanne Hansen, der begge skiftede til Ørstedsskolen, da den åbnede i 2010. De kommer fra Snøde på det

nordlige Langeland og var vant til en lille skole med cirka 70 elever, hvor alle kendte alle. Sådan er det ikke her på Ørstedsskolen, der er resultatet af en ny skolestruktur på Langeland. Alle øens elever går her fra 7. klasse og op efter. Det betyder, at der på nuværende tidspunkt går 815 elever.

"Der var så mange mennesker! Jeg kunne slet ikke have det, det var alt for mange. I begyndelsen brød jeg mig slet ikke om at gå ud på torvet (det store fællesareal på skolen, red.)," siger Lykke, der er 16 år gammel. Hun bliver suppleret af Freja: "Jeg havde det på nøjagtigt samme måde. Der var vildt mange!"

Freja og Lykke har fået lov til at få lidt fri fra matematikundervisningen for at tale med Byplan Nyt og sidder nu i et bart, hvidt lokale i den bygning, der udgør udskolingen. Gulvet er sort, og møblerne er af lyst træ. På væggene

hænger et par kunstplakater. I den 10. klasse, som de to går i, er de 25 elever. Unægteligt en del flere end de fem

"På en lille skole er der mere tid til dem, der ikke klarer sig så godt. Det er der heller ikke her. Så jeg tror, det er lidt sværere for dem, der ikke er så gode fagligt."

Lykke, 16 år

elever, der udgjorde Lykkes klasse på Snøde Skole.

"Da vi begyndte i børnehaveklasse var vi 22. I anden klasse var vi 13. Vi blev bare færre og færre i klassen. Der var mange, der flyttede væk, fordi deres forældre blev skilt eller ikke kunne få arbejde", fortæller Lykke.

Vi ser aldrig de små

Der er fordele og ulemper ved både små og store skoler, mener Freja og Lykke.

"Der er den fordel på en lille skole, at både lærere og elever har nemmere ved at sætte sig ind i den enkelte elevs situation, fordi alle kender hinanden. Der er mere tid til dem, der ikke klarer sig så godt. Det er der ikke her. Så jeg

Foto: Steven Benfeldt

Otte skoler blev til tre

Inden man ændrede skolestrukturen på Langeland var der otte skoler. De er blevet til tre, sådan at børnene går på henholdsvis Nordskolen, Ørstedsskolen eller Humble skole indtil 6. klasse. Derefter går alle på Ørstedsskolen i Rudkøbing, som huser alle eleverne fra 7.-10. klasse. Den nye skolestruktur trådte i kraft i 2010.

Lykke og Freja savner ikke deres gamle skole, hvor der kun var 5 elever i hver klasse. Foto: Steven Benfeldt

tror, det er lidt sværere for dem, der ikke er så gode fagligt. De risikerer at blive overset. Nu har de også stoppet specialklassen", siger Lykke.

"Der er et meget større socialt liv her. Der er flere at snakke med, og så får man nye venner"
Lykke, 16 år

Ørstedskolen er delt op i tre: Indskoling, mellemtrin og udskoling. Hver del har sin separate afdeling, der er indrettet omkring et udendørs atrium. Det betyder, at der ikke er så stor chance for at rende ind i de elever, der går på et andet alderstrin. Helt det modsatte af, hvad de var vant til tidligere. "Vi har overhovedet ikke noget med de små at gøre. Jeg tror, jeg har været i indskolingen to gange", siger Freja, der er 17 år gammel.

Men der er andre fordele ved den store skole, nu hvor begge har vænnet sig til at omgås så mange andre hver dag. "Der er meget større socialt liv her. Der er flere at snakke med, og så får man nye venner", siger Lykke. Det faglige niveau er også et andet, synes Freja: "Undervisningen er meget anderledes. Jeg synes, man lærer meget her. Og vi når det, vi skal".

Kun positivt

Frejas far, Allan Bejerholm har fem børn på Ørstedskolen. To sæt tvillinger - hvoraf Freja er den ene - og Mark, der begyndte i 5. klasse for halvandet år siden. Mark kunne ellers godt have valgt at forsætte indtil 7. klasse på Nordskolen, der er en afløser for Snøde Skole. "De var kun fem-seks elever i klassen til sidst. Og de fire af dem var piger. Han manglede nogle kammerater, og det har han fået nu. Ja, han er faktisk livet meget op, siden han kom på Ørstedskolen. Og det synes jeg også, de fire andre er. Jeg har kun fået positive tilkendegivelser fra mine børn", siger

Allan Bejerholm, der er førtidspensionist. Lykkes far, Michael Hansen, som er landmand, oplever også, at Lykke er glad for at gå der: "Hun var lidt ked af det i starten. Men ellers har det været et udmærket forløb", siger han. Hverken Freja eller Lykke har hørt om nogen elever, der drømmer sig tilbage til de små landsbyskoler.

Propfyldt skolebus

Den eneste ulempe er transporttiden. Både Freja og Lykke tager bussen, lige som de mange andre børn fra øen, der skal til Ørstedskolen. Den er så fyldt, så de nogle gange må stå på bussen et stoppested tidligere, for at være sikre på at komme med. "Når vi når til Tullebølle, kan der næsten ikke være flere i bussen. Engang kørte bussen uden mig, fordi der ikke kunne være flere med," fortæller Lykke. Og jo, Freja har været henne og se, hvad der er blevet af deres gamle skole, der nu fungerer som lejrskole. "Der så helt anderledes ud. Hvide vægge og sådanne stole som her. Ja, indvendigt lignede den faktisk Ørstedskolen!" ■

Slide huse i Hjørring Kommune. Foto: Ny W. Øhlenschläger

Fra flækker til landejendomme

Servicetilbud og borgere skal samles i de største landsbyer. Og de små flækker skal omdannes til store, attraktive landejendomme. Sådan lyder planen for den nordjyske del af Udkantsdanmark ifølge borgmester Arne Boelt fra Hjørring.

Af Ida Sass

I Hjørring Kommune i Nordjylland er der så mange små landsbyer, at man skelner mellem landsbyer og flækker. Det er flækkerne, det er tid til at få ryddet ud i, mener borgmester Arne Boelt (S).

"Vi skal ikke bare lukke landsbyer ned, men der er nogle små flækker, som jeg kalder dem. De har et lille blåt byskilt, men reelt er der måske kun syv til ti huse og ofte står halvdelen af dem tomme. Jeg kunne godt tænke mig, at man rev de faldefærdige huse ned, slog tre-fire matrikler sammen og flyttede huset lidt væk fra vejen. Så kunne det blive én stor attraktiv landejendom med mange muligheder i stedet for en halvdød flække", siger Arne Boelt.

Han er sikker på, at den type ejendom er attraktiv for familier, der gerne vil have et par heste og lidt smålandbrug. Det vil kræve, at de har minimum én bil, helst to, at de er indforståede med, at der ikke går nogen bus og at det varer 11 minutter før ambulancen kommer. Omlægningen ville også indebære, at man flyttede nogle af de familier, der bor i meget faldefærdige huse ind til de lidt større landsbyer.

"Vi går ikke bare ind og eksproprierer,

men hvis borgerne også synes, det er en god ide, så kunne man lave et mageskifte og få fyldt hullerne op i landsbyerne.

"Jeg kunne godt tænke mig, at man rev de faldefærdige huse ned, slog tre-fire matrikler sammen og flyttede huset lidt væk fra vejen"

*Borgmester Arne Boelt,
Hjørring Kommune*

Det er slet ikke let at gøre det, der skal til. Og det ville kræve, at man ændrede på planloven og fik lov til at gøre det nuværende byområde til landzone. Men det er en skitseret løsningsmulighed, som nogle kloge hoveder skulle sætte sig ned og udtænke en plan for", siger Arne Boelt.

Kreditforeningerne på banen

Et af de store problemer i yderområderne er familier, der er kommet i

klemme økonomisk. De står i Ribers, har kreditforeningslån, bor i faldefærdige og nærmest ubeboelige huse, som de hverken har råd eller overskud til at gøre noget ved. Derfor mener Arne Boelt, at en del af løsningen også er at få kreditforeningerne på banen og få en god dialog. "Måske kan kreditforeningerne åbne op for, at man hjælper de mennesker ud af de faldefærdige boliger og over i noget bedre inde i landsbyerne", siger Arne Boelt. Han peger på, at det kan have stor betydning for opretholdelsen af et vist livsgrundlag, at man bor tæt på sine naboer og holder lidt øje med hinanden, især for de udsatte og ressourcetsvage familier.

Task force for bedre boliger

Borgmesterens fortid som Falckredder har givet ham et stort kendskab til de kummerlige boligforhold.

"I 27 år har jeg kørt med Falck og jeg har set, hvordan tilstanden er i nogle af de hjem. Jeg har været med til at indlægge to-treårige børn, som går rundt uden tøj på og hvor hyleproppen(sutten) ryger ud tyve gange, fordi de hoster så meget.

Indeklimaet er så dårligt, at børnene bliver syge. Det koster samfundet rigtig mange penge og vi er nødt til at rydde op i det", siger Arne Boelt.

Han har planer om lave en task force, der strammer op på udlejning af boliger og kommer boligspekulanter som Låsby Svendsen i forkøbet.

"Man vil høre meget mere til den oprydning. Mange af de her boligspekulanter synes, de gør samfundet en tjeneste.

"Jeg har været med til at indlægge to-treårige børn, som går rundt uden tøj på og hvor hyleproppen(sutten) ryger ud tyve gange, fordi de hoster så meget. Indeklimaet er så dårligt, at børnene bliver syge. Det koster samfundet rigtig mange penge og vi er nødt til at rydde op i det."

Borgmester Arne Boelt, Hjørring Kommune

Og så skal vi høre hylen fra dem om, at vi er efter det private erhvervsliv, men det er vi ikke. Vi er ude på at opretholde et vist sundhedsniveau".

Tid ikke afstand

Kommunal service og tilbud til borgerne er der sådan set nok af, ifølge borgmesteren. Det er et spørgsmål om få øjnene op for det, der er og ændre indstillingen om, at det hele skal være lige rundt om hjørnet.

"Hvis vi sammenligner os med København og ser på antallet af kubikmeter svømmehal eller kvadratmeter sportshal per borger, så har vi så meget, at vi kunne fodre svin med det", siger Arne Boelt.

Han mener, at tilgængeligheden af

service skal ses i forhold til, hvor lang tid, det tager borgeren at komme derhen, og ikke hvor mange kilometer der er.

"Hvis vi har ti kilometer til lægen heroppe, så tager det os ti minutter at køre derhen, men i København, tager det en halv time at køre fra en bydel til en anden, selvom der er kortere afstand".

Lokale servicecentre

En mulig fremtid for Hjørring Kommune er stærkere landsbyer, flere attraktive landejendomme og færre små flækker, ifølge Arne Boelt.

"Det skal blive sådan, at hvis man ser et kort over Nordjylland oppefra og tegner en stor cirkel, så er der mindre cirkler inde den, lokale centre, og det er der servicen, skole, bibliotek, sundhedscenter, sportshal etc. er. Så i stedet for at man skal bevæge sig 800 meter, skal alle borgere max bevæge sig fem-ti kilometer til den nærmeste købmand". Borgmester Arne Boelt har gennem de sidste par år lukket syv skoler og revet en del faldefærdige huse ned. Han mener, at der er behov for at befolkningen i udkantsområderne ændrer forventningerne til kommunen og til det sted de bor.

"Vi skal skrue lidt i hovederne på os selv og se på de kvaliteter, der er ved at bo her. Vi har været ude og lukke syv skoler. Borgerne blokerer ofte for det og siger, at det er deres samlingssted. Jo, tænker jeg, men kunne man ikke samles i nabobyen i stedet for? Jeg prøver på at omskrive billedet og forventningen. Man kan ikke regne med, at der er alle tilbud alle steder", siger Arne Boelt.

Den

indsigt han og byrådet har i økonomien, betyder at de træffer upopulære beslutninger, som at lukke skoler, før lokalområdet synes det er nødvendigt.

"Borgerne blokerer ofte for det [skolelukninger] og siger, at det er deres samlingssted. Jo, tænker jeg, men kunne man ikke samles i nabobyen i stedet for?"

Borgmester Arne Boelt, Hjørring Kommune

"Men det har meget store konsekvenser, hvis vi ikke ser virkeligheden i øjnene og skærer ned der, hvor det i det store billede giver mening. Ellers vil det betyde at vi får dårligere veje, øget udgifter til sundhed ikke mindst øget udgifter til sociale foranstaltninger i ressourcetsvage familier". ■

*Borgmester Arne Boelt.
Foto: Hjørring Kommune*

Presset til innovation

På Langeland er man i den grad presset af at have flere ældre og færre skatteydere i befolkningen. Det har tvunget kommunen til at være innovativ – blandt andet på ældreområdet.

Af Laura Engstrøm

Vinduer med blondergardiner og figurer i kongeligt porcelæn er ikke noget særsyn på Langeland. Her er omkring en tredjedel af øens befolkning over 65 år. Samtidig er der færre til at lægge skattekroner hos kommunen, og hvad stiller man så op?

På Langeland har de den demografi, som en stor del af Danmark kan se frem til i de kommende år. De har derfor været nødt til at tage forskud på løsninger og man har blandt andet satset på rehabilitering, velfærdsteknologi og frivillighed. Et bud på en løsning kom fra EU for fem år siden. Som led i EU-projektet DREAMING blev en række ældre borgere udstyret med hjemmemonitorer, så de selv kunne foretage deres sundhedstjek. Målingerne gik direkte til sygeplejerskerne, som kontaktede borgerne, hvis det var nødvendigt. Nu planlægger Langeland Kommune at få velfærdsteknologien bredt ud til en større gruppe.

Ingen teknologiforskrækkelse

De seneste par år har de i hjemmeplejen kørt et projekt med TDC som partner. Her arbejder man på at få erfaringer med hvilke fysiske besøg, der kan erstattes af kontakt via en videotelefon.

"Det viste sig, at den teknologiforskrækkelse som vi troede, mange borgere ville have, var helt overdreven. Mange af dem var glade for det, fordi de også blev mere uafhængige"

Mie Pedersen, direktør for Ældre og Sundhed, Langeland Kommune

Det er overvejende blevet vel modtaget, fortæller Mie Pedersen, der er direktør for ældre- og sundhed i

Langeland Kommune: "Det viste sig, at den teknologiforskrækkelse som vi troede, mange borgere ville have, var helt overdreven. Mange af dem var glade for det, fordi de også blev mere uafhængige. Det har gjort, at vi nu kan erstatte flere besøg med en videokonference", siger Mie Pedersen og giver et eksempel: "Hvis vi tidligere har været ude hos en borger tre gange om dagen, kunne vi for eksempel erstatte det ene besøg med en videokonference".

Desuden har kommunen gjort en indsats for rehabilitering i eget hjem, så flere ældre kan klare sig selv. Det falder i tråd med de ældres egne forventninger. "Før i tiden var det en selvfølge, at man bad kommunen om hjælp til rengøring og andre ting, hvis man begyndte at få problemer med personlig hygiejne og praktiske opgaver. Sådan er det ikke mere. De ældre er generelt i bedre form og forventer i højere grad at få hjælp til at kunne klare sig selv", siger Mie Pedersen.

P L A N K A L E N D E R E N

DECEMBER

Bevaringsværdige hovedtræk

16.-17. december – Varde – www.byplanlab.dk

JANUAR

Håndhævelse af Bygge- og Planloven

23. januar – København – www.cok.dk

Håndhævelse af Bygge- og Planloven

30. januar – Horsens – www.cok.dk

FEBRUAR

Økonomi i byudvikling

6. februar – København – www.byplanlab.dk

Informationsteknologi og planlægning

24. februar – Jylland – www.byplanlab.dk

Byens Gulv

26. februar – Nyborg – www.byensgulv.dk

MARTS

Landzoneadministration for erfarne

5.-6. marts – Silkeborg – www.fvc.dk

XS, S, M. Udvikling i de små og mellemstore byer

6. marts – København – www.byplanlab.dk

Den nye planstrategi

20. marts – Køge – www.byplanlab.dk**Frivillige vågekoner**

I Langeland Kommune har de som så mange andre steder måttet skære ned på bemanningen på plejecentrene, ligesom der også er færre hjemme-hjælpere. I kommunen tilstræber de, at nedskæringen i personalestaben sker ved naturlig afgang, hvis nogen flytter eller går på pension.

Heldigvis for øens ældre er der tradition for frivilligt arbejde. "Der er vennekredse og -foreninger på plejecentrene. Og så har vi en effektiv besøgstjeneste. Så hvis de ældre borgere gerne vil have besøg, kan vi ofte skaffe det. Ofte er de ældre meget glade for de frivillige. De er der jo, fordi de vil, ikke fordi de bliver betalt for det", siger Mie Pedersen.

En gruppe frivillige har desuden lavet en vågetjeneste til døende. Vågekonerne laver selv vagtplan og arrangerer, hvem der tager ud til de borgere, der efterspørger det.

"Det er dybt imponerende med de frivillige kræfter, vi har her. Mit gæt er, at det skyldes, at vi er et lille øsamfund, hvor man er vant til at være opmærksomme på hinanden," siger Mie Pedersen. ■

Foto: Ny W. Øhlenschläger

Glædelig jul - Vi ses i det nye år!